

маркус зузак

ГЛИНЯНИЙ МІСТ

з англійської переклала Любов Пилаєва

Київ
BOOKSHEP
2020

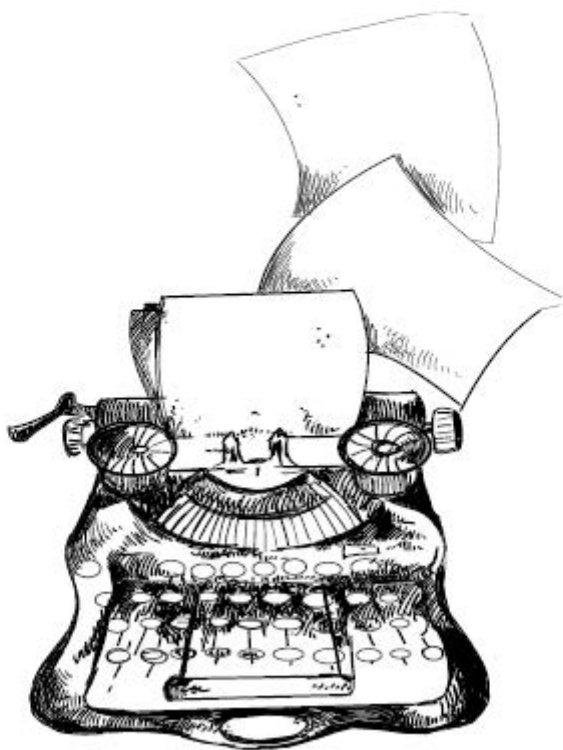
[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

ЗМІСТ

переддвер'я початку	9
частина перша міста	21
частина друга міста + води	79
частина третя міста + води + злочинці	169
частина четверта міста + води + злочинці + арки	239
частина п'ята міста + води + злочинці + арки + історії	293
частина шоста міста + води + злочинці + арки + історії + уцілілі	389
частина сьома міста + води + злочинці + арки + історії + уцілілі + мости	477
частина восьма міста + води + злочинці + арки + історії + уцілілі + мости + вогонь	575
після кінця	637
подяки	653

Присвячую Скаут, Кіду
і Дрібній Манюні,
а також Кейт
і незабутній пам'яті К.Б.:
великої шанувальниці мови

переддвер'я початку

[Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

стара дм

На початку був один убивця, один мул* і один хлоп'як, але то ще не початок — лише його переддвер'я. То я, Метью, на кухні посеред ночі, десь у непроглядності пащі якої вже зароджується ріка світла прийдешнього дня, лупаю і лупаю по клавішах. Тихо в домі. Тихо доокола.

Усі сплять. Усе спить.

Я сиджу при кухонному столі.

Із рухомих тут тільки я і друкарська машинка. Я і стара ДМ. Так її називала наша давно померла бабуся, як полюбляв оповідати наш давно пропалий батько. Якщо точно, вона казала на неї «*моя ДаМа*», але такі рафіновані каламбури не для мене. Як хочете знати, я славлюся радше брутальністю, штурханамі, видатним зростом і статурою, а ще богохульством і принагідною сентиментальністю. Коли ви з того самого тіста, що й інші людиці, чудуватиметеся: де ж завдав би собі труду той гевал бодай два слова докупи зліпити, не кажучи вже про цільне речення, а про епічні поеми чи там давніх греків достеменно і зроду не чув. Незле іноді, коли тебе отак недооцінюють,

* Мул — міжвидовий гібрид від схрещення самиці коня і самця віслюка. — Тут і далі — прим. перекл.

проте куди лучче, як хтось тямить розгледіти твоє нутро. Мені тут підфартило:

У мене була Клодія Кіркбі.

Був хлоп'як і син і брат.

Так, у нас повсякчасно був брат. Саме брат — один із нас, один з-поміж нас п'ятьох — звалив усе це собі на плечі. Як і завжди розсудливий, брат розповів мені про неї спокійно і зважено. І, як завжди, все виявилось точнісінько так, як він описував. Стара друкарська машинка *була* там — закопана на занедбаному задньому дворі будинку в занедбаному закапелку Богом забутого містечка. Та перше я мусив добре зорієнтуватися на місцевості, інакше міг би замість неї викопати дохлого пса чи змію (що я, власне, і зробив — наткнувся на скелети обох). Позаяк і пес, і змія тут, подумав я, машинка мусить лежати недалечко.

То був правдивий — не міфічний, не піратський — скарб.

Я виїхав на пошуки відразу наступного дня після свого весілля.

На повних парах помчав геть із міста.

Не спиняючись, гоном гнав крізь пільму ночі.

Від смерку до рання торував шлях почерез нерухомі простори порожнечі й імлі. Лець на світ благословилося, дістався пункту призначення.

Саме містечко висло на горизонті суворою, позбавленою романтики коліскою моєї історії. Вимальовувалося серед блідо-жовтого солом'яного ландшафту на тлі високого безберегового неба, приступне зору звіддала. Довкруг нього на густо порослій приземкуватим чагарником твердіні карлючилися евкаліпти, щільно змикаючи живий ланцюг навколо людського осередку. А люди? О, брат казав правду, проклятушу правду: люди тут захиріли і зсутулилися.

Виснажив їх цей світ. Прибив до землі. Очі вп'ясти нема в кого.

Біля банку, що сусідив із пабом — одним із доброго десятка тутешніх питних закладів, дорогу мені підказала жінка. Чи не єдина поставна жінка в містечку, досі здатна до прямоходіння.

— Он там, бачите, звернете ліворуч на Тернстайл-стрит. Тоді їдьте прямо метрів так зо двісті, а потім знову ліворуч.

Мала каштанове волосся. Була гарно вбрана — в однотонній червоній сорочці, джинсах і черевиках. Мружила одне око від сліпучого сонця. Єдина деталь зраджувала її гармонійний образ — перевернений трикутник шкіри на основині шиї: зостареної, зів'ялої й побабченої, як сап'янова ручка антикварної дорожньої валізи.

— То що, ви зрозуміли, як їхати?

— Зрозумів.

— А який, власне, номер будинку вам потрібен?

— Двадцять три.

— О, то ви, певно, шукаєте старих Мерчисонів?

— Ну, правду мовлячи, не зовсім.

Жінка підійшла майже впритул, і тепер я міг добре бачити її зуби — блискучо-білі з ледь вловимою жовтинкою. Мабуть, так посміхається фанаберисте сонце, розглядаючи зі своєї височині мурашок-людей. Я простягнув їй руку. Мить застигла. Застигли вона і я, її зуби і задрипане містечко.

— Мене звать Метью, — мовив я.

Вона назвалася Дафною.

Поки я йшов до авто, вона встигла зняти готівку в банкоматі на фасаді банку й повернутися до мене. Навіть кредитку не витягла з банкомата. Стала коло машини, картинно вперши руку в стегно. Я вже наполовину втисся у водійське місце. Дафна промови-

сто кивнула. Вона впізнала. Вона знала. Знала сливе все — жінка, яка читає новини.

— Метью Данбар.

Вона стверджувала. Не запитувала.

І ось я за дванадцять годин їзди від домівки, у містечку, куди за тридцять один рік життя ніколи перше не ступала моя нога, і, чудасія, всі вони тут чогось та й чекали на мене.

Ми вічність дивилися одне на одного — щонайменше кілька секунд. Наші чакри розкрилися. З провулків вигулькували люди, проминали нас і байдуже плетали далі у своїх справах.

— Що ще ти знаєш? — спитав я. — Знаєш, що я приїхав сюди за друкарською машинкою?

Вона широко розплющила примружене око.

Хоробро зневажила засліпуще полуденне сонце.

— Друкарською машинкою?

Ова, здається, тепер я ошелешив її.

— Про що ти, в біса, торочиш?

Мовби то за сигналом, на її останньому слові різнув вуха істеричний вереск стариганя, який тупцяв при вході до банку. Питався, чи то її падлюча картка стирчить із окаянного стопекельного банкомата, не дає добрим людям зняти трикляті гроші. Вона мовчки кинулася забирати кредитку. Можливо, слід було пояснити їй — що за всією цією історією стоїть старезна ДМ із часів, коли в приймальнях лікарів користувалися друкарськими машинками, і секретарки натхненно лупцювали клавіші, переносючи на папір анамнези пацієнтів. Чи цікаво було би їй почути мою оповідку, не довідаюсь уже повік-віків. Одне знаю напевно: її вказівки безпомилково довели мене до цілі.

Міллер-стрит:

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

переддвер'я початку

Оспала конвеєрна лінія мініатюрних вичепурених будиночків, що покійно смажаться на осонні.

Я припаркував машину. Я замкнув двері. І перетнув галявину з кучерявою травою перед будинком.

Приблизно тоді, роззирнувшись, на мить пожалкував, що не взяв із собою дівчину, з якою тільки-но позавчора одружився, — чи, точніше, жінку і матір двох моїх доньок, — та й їх самих, звісно, не завадило би прихопити. Шалапутні дівчиська полюбили би цю місцину, вони гасали би тут на привіллі, вони плигали би і танцювали, високо закидаючи тоненькі ніжки і стріпуючи сонячним волоссячком. Вони колесом пустились би перекидатися галявиною з радісним верещанням:

— Цур не підзирати на наші трусики!

От тобі й медовий місяць:

Клодія на роботі.

Дівчатка у школі.

А втім, частина мене досі тішилася, що вони далеко. Скажу більше: домінантна частина мене тішилася тим безмірно.

Я глибоко вдихнув, шумно видихнув і постукав.

Усередині будинок скидався на духовку.

Усі меблі розжарені.

Картини на стінах щойно з тостера.

У них *бує* кондиціонер. Поламаний.

Чай і шотландські пальчики*. Сонце неспинно рвалося у вікно. Я рясно кропив стіл соком свого тіла. Піт

* Пісочне печиво у формі довгастого прямокутника, популярне в Австралії.

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

із-під пахви дрібними капками беззвучно стікав по руці на скатертину.

Що ж до Мерчисонів, то вони виявилися чесними незугарними простолюдинами.

Неповороткий смутний чоловік у блідо-блакитній майці, з величезними волохатими бакенбардами. Буцімто на його щоки приліпили широкі різницькі сікачі. Лишень не з гартованої сталі, а вирізані з шуби. І жінка на ім'я Рейлін. У вухах сережки з перлинами, на голові дрібні кучерики, у руці сумка. Вічність збиралася йти по крамницях, та не йшла. З моменту, як я згадав про задній двір і те, що там, можливо, закопано дещо, усе валандала по кухні й барилася. Коли чай було випито, а від печива залишився однеденький відламок, я повернув голову і промовисто вступився в епічні бакенбарди господаря. Чолов'яга індиферентно і прямолинійно сказав мені:

— Гадаю, слід нам братися до роботи.

На видовженому подвір'ї, висушеному сонцем, я цілеспрямовано звернув ліворуч, до пошарпаної бурями банксії*, що вмирала, за майданчиком для сушіння білизни. Озирнувся й окинув оком антураж позаду: мініатюрний будиночок, покрівля з лудженої бляхи. Сонце досі стояло над дахом, проте вже ледаче хилилося на захід. Я заходився копати. Лопатою і руками. Стоп! Ось і вона!

— Прокляття!

Пес.

* Банксія (англ. Banksia) — австралійське вічнозелене дерево до 20–30 м заввишки з циліндричними суцвіттями, що нагадують пухнасті строкаті свічки. Назване на честь англійського натураліста і ботаніка Джозефа Банкса, який, супроводжуючи в першій експедиції Джеймса Кука, зібрав велику колекцію зразків австралійських рослин.

Фу-ух, є ще щось!

— Прокляття!

Змія.

Обидві знахідки — самі голі кістки.

Лежали поряд, начеб у братській могилі.

Ми обережно визбирали їх із землі.

Ми розклали їх на галявині.

— Мені дай!

Бакенбардистий вигукував це трічі. Вимагав поступитися йому лопатою. Крик перейшов у вереск, коли я врешті відрив старий «Ремінгтон» кольору сталльної кулі. Мов кулемет, схоронений у землі до кращих (чи то непевних) часів, машинку було дбайливо обмотано трьома шарами тугого прозорого пластику, тож я чітко бачив букви на клавішах: першу «Й», другу «Ц» і нижче на середньому ряді «А», «П» і «Р».

Якийсь час я дивився на неї. Просто дивився на неї в ямі, наче мене заклонило:

На чорні клавіші, подібні на зуби монстра (приятного, між іншим).

Зрештою я нагнувся й видобув її турботливими забабраними землею руками. Тоді закидав усі три ями. Ми розмотали пластик, сіли навпочіпки обабіч трофея й уважно оглянули його.

— Ото гаспидська штукерія, дідько його бери! — сказав містер Мерчисон.

Хутряні сікачі на його щоках конвульсивно засіпалися.

— Гаспидська, — згодивсь я.

Вона була розкішна.

— Хіба міг я подумати, що *такенна* придибенція зо мною трапиться, як пробудився сього ранку?

Він підняв її з землі й простягнув мені.

— Чи не бажаєте залишитися з нами на обід, Метью?

То надійшла стара леді. Вираз здивування досі не випарувався остаточно з її обличчя. Одначе подив не скасовує обіду за розкладом.

Я глянув на неї знизу, так і сидячи навпочіпки.

— Дякую, місіс Мерчисон, але я, здається, добряче переїв тих ваших шотландських пальчиків. Зле мені.

Я знову подивився на будиночок. Тепер він стояв запакований у тінь.

— Без жартів, мені справді пора вирушати в дорогу.

Я потис руки їм обом.

— Навіть не знаю, чи є в світі слова, щоб у всій повноті висловити вам мою вдячність.

Обіруч тримаючи машинку, я почав крокувати у бік будинку.

Та містер Мерчисон не бажав мене відпускати просто так.

— Тпру! — зараз таки прикрикнув він.

А що я ще міг зробити?

Ясно ж, як білий день, — мав вагомні причини на ексгумацію двох тварин. Ну, та гаразд. Я повернувся з майданчика для сушіння білизни, де стояв потертий старий підйомник «Гілз Гойст»* — точнісінько такий, як наш, — і став, чекаючи, що він скаже; і він сказав це.

— Ти часом нічого не забув отам, приятелю?

Він кивнув на кістки пса і змії.

Із ними я й вирушив у дорогу.

На задньому сидінні мого старенького бувальця-універсала того дня лежали скелетні останки пса,

* «Гілз Гойст» (англ. Hills Hoist) — обертовий піднімальний пристрій з регульованою висотою, призначений для компактного розвішування вологого одягу, що дає змогу при обертанні максимально швидко висушувати його за допомогою вітру.

друкарська машинка і гнучка хребтина коричневого короля*.

Проїхавши майже півдороги, я звернув на узбіччя і заглушив мотор. Це місце добре знав — давши невеличкий гак від магістралі, тут міг дістати м'яке ліжко і належний відпочинок. Проте вирішив не йти до мотелю. Натомість опустив сидіння й ліг просто в машині. Хвіст змії вперся мені в шию. Провалюючись у сон, роздумував про всюдисущість тих переддвер'їв початку — затим що задовго до стількох подій був хлопець у тому задньому дворі в занедбаному закапелку задрипаного містечка; і йому підкосилися коліна, і він упав навколішки на землю, коли побачив, що змія вбила того пса, і пес загриз ту змію... проте все це ще попереду.

Ні, наразі вам потрібно знати одне:

Я дістався додому наступного дня.

Я дістався міста, дістався Арчер-стрит, де все й зав'язалося, звідки почалося і пішло численними мінливими шляхами. Ятряна дискусія про те, на якого дідька лисого я воскресив із забуття і припер до хати пса і змію, зійшла нанівець багато годин тому, і ті, хто хотів піти, пішли, а хто забажав залишитися, залишилися. Суперечка з Рорі про вміст заднього сидіння автівки по поверненні стала вишенькою на торті. Мечі схрестили лише ми з Рорі. З ним єдиним із моїх домочадців. Він, як і всі вони, знав, хто, чому і що ми є:

Занепала родина, знеснажена трагедією.

Ба-дабум-цц ватага хлопців-гемонів, зігнана зі сторінок книжечки жаских коміксів.

* Коричневий король (лат. *Pseudechis australis*), або мулга — отруйна змія з роду Чорні змії родини Аспідові 2,5–3 м завдовжки. Одна з найбільших і третя за отруйністю у світовій фауні. Ареал поширення — практично вся територія Австралії.

Кровожерний звірячий клан.

Ми були народжені для таких ось мертвотних останків.

У розпалі всієї тієї словесної тяганини Генрі зрештою вишкірив зуби, а Томі розреготався. Склавши зброю, обидва впокорено сказали:

— Усе, як і завжди.

Четвертий із нас спав, і спав він увесь час, поки мене не було.

А мої двоє дівчаток, коли зайшли, витріщилися на кістки і спитали:

— Татку, а для чого ти привіз це додому?

Привіз. Бо ваш татко — ідіот.

Я моментально вловив цю думку в очах Рорі. Та брат ніколи не озвучив би такого перед моїми дітьми.

Що ж до Клодії Данбар — колишньої Клодії Кіркбі — то вона лише похитала головою і взяла мою руку в свою, і була щаслива, була така до біса щаслива, що я міг би втратити самовладання й розплакатися знову. Впевнений: усе через те, що я безмежно тішився.

Тішився.

«Тішитися» здається таким собі пришепелуватим словом, але я пишу і кажу його вам усім щиро і просто, бо такі вже ми є, Данбари. Особливо я. Бо зараз я люблю цю кухню і всю її величну і жахливу історію. Я мушу зробити це тут. Це пасує зробити тут. Я розкошую під ритмічний виляск клавішів, я насолоджуюсь кожною літерою, зафіксованою ними на аркуші паперу.

Передо мною стоїть стара ДМ.

За нею шерехате плоскогір'я грубо сколоченого дерев'яного столу.

Сільничка і перечниця з дірочками за компанію з усюдисущими хлібними крихтами випадають із образу. З коридора ллється жовтаве світло, а тут, у кухні, воно біле. Нейтрально-безстороннє.

переддвер'я початку

Я сиджу і роздумую і лупаю. Я лупаю і лупаю по клавішах. Писати завше важко. Та мені стає легше, коли надходить черга сказати:

Розповім вам тепер про нашого брата.

Четвертого хлопця з клану Данбарів на ім'я Клей*.

Усе сталося з ним.

Усі ми змінилися через нього.

* Клей (*англ.* Clay) — скорочена форма імені Клейтон (*англ.* Clayton). Походить від однойменного поширеного прізвища, утвореного від топоніму, який складається з давньоанглійських елементів *clæg* (глина) і *tūn* (місто, селище, поселення) та буквально означає «поселення біля глиняного кар'єру».

[Купить книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)